

บทที่ 6

ยูโกสลาเวีย (Yugoslavia)

บทที่ 6

ยูโกสลาเวีย (Yugoslavia)

คำนำ

ประเทศยุโรปตะวันออกมุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศของตน ด้วยวิถีทางของสังคมนิยม ด้วยความตั้งใจที่จะสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการของคาร์ล มาร์กซ์ ลัทธิเลนิน แต่บรรดาประเทศยุโรปตะวันออกอาศัยวิถีทางทุนนิยมผสมผสานสังคมนิยม อาทิเช่น นโยบายการผลิตเปิดโอกาสให้หน่วยผลิตมีเสรีภาพในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจการผลิต การดำเนินการทุกอย่างต้องให้เข้ากับระบบเดิม ถึงอย่างไรอำนาจของรัฐบาลยังคงควบคุมส่วนกลาง ประเทศที่ทำการปฏิรูปเศรษฐกิจแบบนี้ ได้แก่ ยูโกสลาเวีย บุลกาเรีย ฮังการี เยอรมันนีตะวันออก เชโกสโลวาเกีย กลุ่มประเทศเหล่านี้ประกาศเจตนารมณ์ออกมาอย่างเด่นชัด ที่จะดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจให้พ้นจากการควบคุมรัสเซีย จะดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจโดยอาศัยกลไกทางสังคมนิยมด้วยตนเอง (national road to socialism)

สาระสำคัญ

1. ยูโกสลาเวียดำเนินเศรษฐกิจรูปแบบ Democratic Socialism
2. ความจำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบเศรษฐกิจ โดยนำแรงจูงใจมาใช้
3. การปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรเป็นแบบ นารัฐกับนารวม
4. การบริหารภาคอุตสาหกรรมแบบ self management
5. จงเปรียบเทียบระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ
6. ลักษณะพิเศษของเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากจบบทที่ 6 แล้ว นักศึกษาสามารถที่จะ

1. สามารถวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจแบบ “Democratic Socialism”
2. อธิบายความเป็นไปมาของประเทศยูโกสลาเวียได้ถูกต้อง
3. อธิบายขั้นตอนการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรแบบ นารวม นารัฐ

4. อธิบายมูลเหตุการดำเนินระบบเศรษฐกิจแตกต่างจากรัสเซีย
5. สามารถเปรียบเทียบระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ
6. วิเคราะห์ลักษณะพิเศษของเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย

ยูโกสลาเวีย (Yugoslavia)

6.1 ยูโกสลาเวียแม่แบบ “Democratic Socialism”

นำกลไกตลาดมาใช้ในระบบเศรษฐกิจ ยูโกสลาเวียเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่เคยตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ในฐานะประเทศบริวาร (Communist satellites) โดยมีรัสเซียเป็นหัวหน้ากลุ่ม ภายหลังขัดแย้งกับรัสเซียจึงแยกตัวออกมา

ระบบเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เป็นคอมมิวนิสต์ แบบประชาธิปไตย ได้พยายามต่อสู้กับความขัดแย้งและการครอบงำ ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจจากรัสเซีย แม้จะเป็นคอมฯ แต่การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจอาศัยตลาด และกลไกต่าง ๆ อยู่

เดิมรัสเซีย พยายามรวมกลุ่มประเทศบริวารจัดตั้งคอมฯ สาธารณะระหว่างประเทศ แต่ยูโกสลาเวียไม่ให้ความร่วมมือและไม่ร่วมกับแผนการนั้น จนที่สุด 1948 รัสเซียจึงตัดยูโกสลาเวียออกจากกลุ่ม การตัดขาดนี้ยังผลให้เศรษฐกิจ เงินทุน และเทคโนโลยี ที่รัสเซียเคยให้ความช่วยเหลือก็ถูกตัดขาดหมด ยังผลกระทบถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย เพราะเดิมได้ยึดถือแผนตามแนวคอมมิวนิสต์ แบบบังคับเต็มที่อย่างรัสเซีย ดังนั้น เมื่อถูกรัสเซียตัดขาด ยูโกสลาเวียจำต้องมีการเปลี่ยนแปลงในการบริหารด้านเศรษฐกิจ

ด้านอุตสาหกรรม

1. นำแรงจูงใจทางด้านกำไร (Profit Incentive) แบบสังคมประชาธิปไตยมาใช้เป็นตัวจูงใจสำคัญในการผลิต
2. ให้น่วยผลิตสามารถรับผิดชอบและมีอิสระอย่างเต็มที่ในการผลิต
3. วางแผนเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวทางที่จะให้บรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างเต็มที่
4. นำกลไกราคา (Price Mechanism) มาใช้ กล่าวคือ ให้ราคาสินค้าในตลาดเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทาน โดยที่รัฐบาลไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง

แม้จะเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ แต่การวางแผนเศรษฐกิจเป็นแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะให้มีเสรีภาพในการผลิตและการบริหาร

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา ยูโกสลาเวียได้แยกตัวออกจากการเป็นบริวารกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ประกาศเจตนารมณ์ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ยูโกสลาเวียกับจีนไม่มีสัมพันธภาพต่อกัน จีนกล่าวหา ยูโกสลาเวียพยายามที่จะนำ “ลัทธิแก้ (revisionism)”

ประเทศยูโกสลาเวียจัดตั้งเป็นประเทศเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบด้วยชนเผ่าสลาฟ ที่คิดจะรวมกลุ่มกับประเทศเซอร์เบียจัดตั้งเป็นประเทศใหม่ขึ้นมา คำว่า “ยูโกสลาเวีย” หมายถึงชนเผ่าสลาฟที่อยู่ทางภาคใต้

ยูโกสลาเวียมีปัญหากลุ่มน้อย (minority group) เกิดปัญหาเรื่อง เผ่าพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมและการเมืองต่างกลุ่มเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง

ยูโกสลาเวียเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก ในอดีตตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพวกกลุ่มคอมมิวนิสต์ (Communist) กลายเป็นกลุ่มประเทศบริวารคอมมิวนิสต์ (Communist Satellites) อันประกอบด้วย อัลบาเนีย บุลกาเรีย ฮังการี ภูมาเนีย โปแลนด์

ยูโกสลาเวียมีการดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจแบบ “Democratic Socialism” ยูโกสลาเวียได้พยายามที่จะต่อสู้ ขจัดการขัดแย้งการครอบงำทั้งด้านการเมืองเศรษฐกิจ ในที่สุดยูโกสลาเวียสามารถหลุดพ้นจากรัสเซียโดยสิ้นเชิง ถึงอย่างไรก็ตาม ยูโกสลาเวียยังคงไว้ซึ่งความเป็นคอมมิวนิสต์ (Communist) การดำเนินเศรษฐกิจยูโกสลาเวียแตกต่างไปจากประเทศอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในแถบยุโรปตะวันตก ยูโกสลาเวียยังคงรักษาไว้ซึ่งความเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๆ ที่การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจ จะยังคงอาศัยกลไกต่าง ๆ ในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ

รัสเซียได้เพียรพยายามที่จะรวมตัวทางเศรษฐกิจ ในบรรดากลุ่มประเทศเล็ก ๆ รัสเซียได้จัดตั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์สากลระหว่างประเทศ “โคมินเทอร์น (Comintern)” แต่เนื่องจากยูโกสลาเวียไม่ยอมรับรูปแบบเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันไม่ยอมให้ความร่วมมือ ไม่ยอมเข้าร่วมในแผนการต่าง ๆ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1948 ยูโกสลาเวียได้ถูกรัสเซียตัดขาดจากกลุ่มบริวารคอมมิวนิสต์ นับได้ว่าเป็นช่วงแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศยูโกสลาเวีย นั่นหมายถึงความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ เงินทุน เทคโนโลยีทุกด้านที่เคยได้รับจากโซเวียตเป็นอันยุติ ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรูปแบบอุตสาหกรรมของยูโกสลาเวียที่เคยยึดถือแบบฉบับของคอมมิวนิสต์ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

การบริหารงานภาคอุตสาหกรรม ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไข พยายามที่จะใช้หลักเกณฑ์ “แรงจูงใจด้านกำไร (profit incentive)” มาใช้ในการผลิตเปิดโอกาสให้หน่วยผลิต

มีความอิสระในการผลิต ปราศจากการควบคุมอย่างเต็มที่ การวางแผนการผลิต เป็นแต่เพียงแนวทางหรือเป้าหมาย ภายใต้ระบบเศรษฐกิจยังคงมีการนำกลไกราคา (price mechanism) มาใช้ โดยให้ราคาสินค้าในตลาดเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทานของตลาด โดยที่รัฐบาลไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง

ยูโกสลาเวียด้านการปกครองเป็นรูปแบบคอมมิวนิสต์ แต่ด้านการบริหาร ด้านเศรษฐกิจ เป็นแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสด้านการให้เสรีภาพด้านการผลิต การบริหาร

6.2 ด้านการเกษตร

ในระยะแรกยูโกสลาเวียดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจตามแบบรัสเซีย แต่ภายหลังรัฐบาลยูโกสลาเวียไม่พึงพอใจ ในการดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบบังคับเยี่ยงรัสเซีย ระยะเวลาที่กลายเป็นบริวารคอมมิวนิสต์ ยูโกสลาเวียปรับปรุงเกษตรกรรมในรูปแบบ “นารัฐ (State farming) กับนารวม (Collective farming)” ตามแบบอย่างของรัสเซีย กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเกษตรกรรมแบ่งเป็น 4 ระยะ

ระยะที่หนึ่ง (ค.ศ. 1945–1948)

เป็นระยะเริ่มแรกของการจัดตั้งประเทศขึ้นมา สภาพโครงสร้างการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินยังคงอยู่ในครอบครองของเอกชน ยังมีได้โอนเป็นของรัฐแต่ประการใด แต่จำกัดขนาดการถือครองที่ดินไม่เกิน 60 เอเคอร์ต่อครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปที่ดินในระยะเริ่มแรก รัฐบาลยูโกสลาเวียยังไม่ใช้กำลังเด็ดขาด เพียงแต่ครัวเรือนใดครอบครองที่ดินเกินความจำเป็น 60 เอเคอร์ต่อครัวเรือน รัฐจะทำการเรียกที่ดินคืนนำมาจัดตั้งเป็น “นารวม (Collective farm)” รัฐใช้มาตรการทางอ้อม ชักจูงให้บรรดาเกษตรกรที่มีที่ดินของตนเอง ให้มาเข้าร่วมในกระบวนการนารวม โดยรัฐยินดีที่จะเพิ่มที่ดินอีกจำนวนหนึ่ง สำหรับผู้ที่มาร่วมในกระบวนการนารวมอีกด้วย

ระยะที่สอง (ค.ศ. 1949)

เมื่อเข้าสู่ในระยะที่สอง รัฐบาลต้องใช้มาตรการเร่งรัดให้เข้าสู่กระบวนการนารวมให้รวดเร็วขึ้น ถึงอย่างไรรัฐบาลกลางยังไม่กล้าใช้วิธีบังคับ ยังคงใช้มาตรการแรงจูงใจ พร้อมกับเสนอให้สิทธิพิเศษบางอย่าง สำหรับชาวนาชาวไร่ที่สนใจจะเข้าร่วมกระบวนการ “นารวม (Collective farm)” รัฐบาลพร้อมที่จะมอบปุ๋ย สิ่งก่อสร้างที่จำเป็นและจะนำวิธีการผลิตที่ทันสมัยมาใช้

มาตรการของรัฐบาลกลางเช่นนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ชาวนาชาวไร่ก็ยังไม่นิยมที่จะเข้าร่วมในระบบนารวม ส่วนใหญ่ยังคงมีความปรารถนาที่จะทำการผลิตเอง เนื่องจาก

ประชาชนยูโกสลาเวีย ประกอบด้วยปัญหาเชื้อชาติคนกลุ่มน้อย (Minority group) ไม่ต้องการจะรวมกลุ่มกับคนกลุ่มอื่น ต่างกลุ่มรักอิสระไม่ยอมให้ใครมาปกครอง ไม่ยอมร่วมกับใคร ดังนั้น การนำระบบนารวมเพื่อจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกรวมจึงได้รับการต่อต้าน

เมื่อรัฐบาลกลางใช้วิธีละมุนละม่อมไม่ได้ผล รัฐบาลหันมาใช้มาตรการบีบบังคับ โดยจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราที่สูง ออกกฎหมายบังคับให้ชาวนาขายผลผลิตส่วนหนึ่งให้แก่รัฐบาล โดยบีบบังคับซื้อในราคาที่ถูกลง ผลที่ปรากฏตามมาผลผลิตโดยส่วนรวมลดลง ยูโกสลาเวียประสบปัญหาสภาวะความอดอยาก รัฐต้องส่งสินค้าเกษตรเข้าประเทศ เกิดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศ

ระยะที่สาม (ค.ศ. 1950-1951)

เมื่อเกิดสภาพการขาดแคลนอาหารเกิดขึ้น จากการใช้มาตรการบีบบังคับ รัฐบาลเริ่มหันมาใช้นโยบายผ่อนคลายเป็นลำดับแรกๆ โดยเฉพาะเรื่องการจัดเก็บภาษี การบังคับซื้อผลผลิตการเกษตรในราคาที่ถูกลง

ระยะที่สี่ (ค.ศ. 1953)

ระบบนารวมเป็นอันถูกยกเลิกไปในประเทศยูโกสลาเวีย ดังนั้น ผู้นำคอมมิวนิสต์ในยูโกสลาเวียเกิดความคิดว่า การควบคุมโดยการบังคับทางการเกษตรคงไม่ได้ผลอีกแล้ว ต้องมีการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้เกษตรกรมีอิสระมากขึ้นในด้านการดำเนินงานการบริหาร ดังนั้น จึงกลับมีการตั้งสหกรณ์ด้านการเกษตรขึ้นมาแทน เรียกว่า "General Agricultural Co-operation" โดยสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรทั้งหลาย ในการดำเนินงานบริหารงานโดยปราศจากการควบคุม เกษตรกรยินดีร่วมในสหกรณ์นั้นมาก เพราะถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ สิทธิประโยชน์ต่างๆ เพิ่มเติมได้ปุ๋ย เครื่องมือต่างๆ ได้รับสินเชื่อ (Credit) จากรัฐ ประโยชน์ด้านการจำหน่าย การตลาด ตลอดจนเทคนิค และวิธีการผลิตสมัยใหม่ต่างๆ จนท้ายสุดมีการดำเนินทางเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียแบบสหกรณ์

แม้ว่าเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย จะเป็นสหกรณ์ก็ตามพบว่ายังมีปัญหาหลายประการคือ ด้านที่ดิน พบว่าที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ไม่อุดมสมบูรณ์ประมาณ 2 ใน 3 ของที่ดินที่ทำการเพาะปลูก ส่วนใหญ่เป็นภูเขาเนินที่ราบลุ่มมีน้อย ซึ่งมีปัญหาที่ยูโกสลาเวียประสบอยู่

6.3 ด้านอุตสาหกรรม

เนื่องจากยูโกสลาเวียเป็นประเทศเล็ก และยังอาศัยการเกษตรเป็นหลัก พบว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลิตทางด้านเกษตรตกประมาณ 53 % ของผลผลิตทั้งหมด ผลิต

ทางด้านอุตสาหกรรมตกประมาณ 26 % ของผลผลิตทั้งหมด ประชากร 75 % อยู่ในส่วนของ
เกษตร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย

แผนระยะที่ 1 ปี (ค.ศ. 1947-1952) (ระยะ 5 ปี)

แผนระยะที่ 2 ปี (ค.ศ. 1953-1967)

แผนระยะที่ 1 ระหว่างปี ค.ศ. 1947-1952

ในแผนนี้ จะเป็นการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การควบคุมการบริหารกิจการทาง
เศรษฐกิจโดยส่วนกลาง การวางแผนการลงทุนจากส่วนกลาง หน่วยการผลิตต่าง ๆ ชนิดและ
ประเภทของสินค้า คนกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงาน, ราคาซื้อ, ราคาขายสินค้า การที่เน้นหลัก
รูปดังกล่าวคือต้องการให้มีการเปลี่ยนทางโครงสร้างของเศรษฐกิจ การควบคุมการลงทุนใน
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก การควบคุมกิจกรรมทางพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง ผล
ปรากฏว่าในปี ค.ศ. (1950-52) การพัฒนาเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย จะได้รับความกระทบกระเทือน
อย่างหนัก ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก

ก. ประเทศรัสเซีย ตัดความช่วยเหลือทุกด้าน

ข. ยูโกสลาเวีย เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตทางด้านเกษตรลดต่ำลงมาก
ซึ่งจากเหตุการณ์ทั้ง 2 ประการที่ยังผลให้กระทบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจของ
ยูโกสลาเวียมาก

ในปี ค.ศ. (1953-56) ประเทศยูโกสลาเวีย ได้พิจารณาการวางแผน หรือเห็นความ
สำคัญในแผนเสียใหม่ โดยหันมาเน้นให้ความสำคัญอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก อุตสาหกรรม
ขนาดเบา อุตสาหกรรมหนักเป็นอันดับสุดท้าย ได้เริ่มมีวิธีการในการดำเนินงานหรือการบริหาร
งานลดการควบคุมแทรกแซงจากหน่วยงานลงไป การดำเนินการบริหารของรัฐ

การควบคุมจากส่วนกลางโดยตรง ให้เปลี่ยนมาเป็นการวางแผนอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น
เอง ในขณะเดียวกันได้มีการจัดตั้ง ส่วนการพัฒนาสาขาต่างเสียใหม่ เช่น

ประการที่ 1 ให้มีการจัดส่วนการพัฒนาสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม

ประการที่ 2 ให้มีการจัดส่วนการพัฒนาอ้อม และการบริโภคเสียใหม่ เพียงให้
อัตราการสะสมทุนเป็นไปในระดับเพิ่ม กำหนดสัดส่วนอัตราค่าจ้าง แรงงานสาขาต่าง ๆ
กำหนดสัดส่วนการใช้จ่ายของรัฐ การบริหาร การป้องกันประเทศไทย

ระยะแผนฉบับ 2 ค.ศ. (1957-62)

ระยะแผนฉบับ 3 ค.ศ. (1963-67)

ในแผนฉบับ 3 พบว่าได้มีการยกเลิกกลางคัน เพราะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น จึงได้มีการวางแผนที่ 4 คือ ค.ศ. (1964–1970)

แผนฉบับที่ 4 เริ่มจาก ค.ศ. (1970)

มีวิธีการวางแผนต่างๆ สอดคล้องกับการวางแผนทางเศรษฐกิจเกษตรกรรมในยูโกสลาเวีย การที่เราจะเข้าใจการวางแผนเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย เราควรเข้าใจพื้นฐานคือ วิธีการวางแผน จะคล้ายกับรัสเซีย คือ two ways Process คือว่าประเทศรัสเซีย มีการวางแผนจากเบื้องบนลงมาถึงหน่วยวิสาหกิจ (enterprise) แบบเบื้องบนลงมา (top down)

ให้หน่วยการผลิต มีการรับผิดชอบอย่างอิสระเต็มที่ (self management) ข้อนี้ยูโกสลาเวียจะแตกต่างไปจากรัสเซีย

แต่ระดับการผลิตระดับราคารัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซง ซึ่งจะแตกต่างกับรัสเซีย การที่จะเข้าใจถึงปรัชญา self management ควรที่จะทำความเข้าใจรูปแบบ “Worker’s Councils (สภาคนงาน)” เป็นกลไกสำคัญที่สุด มีบทบาทสำคัญในการผลิต อยู่ในรูป Self management ในประเทศยูโกสลาเวีย บรรดาปัจเจกการผลิตยังเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐอย่างเต็มที่ เพียงแต่ว่าการบริหารอำนาจการตัดสินใจเป็นของสภาคนงานๆ จะเป็นผู้ตัดสินใจจะใช้วัตถุดิบอย่างไร? ทำการลงทุนอย่างไร จากรายได้ในการขายผลผลิตนั้น จะนำรายได้ไปใช้อย่างไร? การให้สวัสดิการต่างๆ ผลตอบแทน เป็นเรื่องที่สภาคนงานจะตัดสินใจ อันนี้เป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากของรัสเซีย

6.4 มุลเหตุที่ยูโกสลาเวียมีระบบเศรษฐกิจแตกต่างจากรัสเซีย

- ยูโกสลาเวียแยกตัวจากรัสเซียแล้ว ยูโกสลาเวียมีความจำเป็นต้องพึ่งตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือทางด้านกรรมกร เพราะฉะนั้นขาดความช่วยเหลือจากรัสเซีย ทั้งทางด้านเทคโนโลยี ทุน โดยอาศัยคนงานเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่จะนำเศรษฐกิจให้หยุดรอด ซึ่งเป็นที่มาของการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลาง (Decentralization)

- บรรดาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ในยูโกสลาเวียเป็นของรัฐ เพราะฉะนั้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ยูโกสลาเวียได้มีการโอนกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นของรัฐโดยสิ้นเชิง มีการโอนทรัพย์สินของชาวต่างประเทศที่เป็นศัตรูมาเป็นของรัฐโดยสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจในระยะแรก การวางแผนควบคุม โดยส่วนกลางโดยสิ้นเชิง และพบว่าการควบคุมเศรษฐกิจโดยส่วนกลางทำให้ไม่ดีขึ้นมาเลย ภายหลังจึงมีการกระจายอำนาจ (Decentralization) อีก และมีการนำ self management มาใช้

- เนื่องจากถูกรัสเซีย ตัดขาดด้านการช่วยเหลือ ยูโกสลาเวียจึงพยายามไม่ดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจตามแบบฉบับของรัสเซีย

- ยูโกสลาเวีย พบว่าในช่วงที่มีการควบคุมการผลิต คุณภาพสินค้าที่ผลิตได้เลวลงมาก

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาจึงได้มีการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า Working Collective ขึ้นมา มองดูคล้าย ๆ Cooperative ของสหกรณ์

Working Collective มีหน้าที่สำคัญ

1. ทำหน้าที่เป็นองค์กรตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ เช่น ปัญหาด้านการใช้แรงงาน กำหนดนโยบายของหน่วยธุรกิจ การควบคุมการบังคับบัญชา ดูแลหน่วยผลิตทั้งหมด ซึ่งหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นของ Working Collective แต่อาศัย "Worker's Council"

หน้าที่เกี่ยวกับบริหารรายละเอียด ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตโดยตรงของหน่วยการผลิตนั้น ๆ อยู่ภายใต้การดูงานของ Director และมี Manager Board เป็นคณะกรรมการควบคุมอีกที จะเห็นได้ว่า การบริหารงานโดยที่จะมีสภาพงานรับผิดชอบ แต่ในการดำเนินงานมี Director และ Manager Board รับผิดชอบ Working Collective มีสมาชิก 15-120 คน

บรรดาสมาชิกจากหน่วยผลิตต่าง ๆ ส่วน Managing Board มีสมาชิก 3-11 คน ส่วน Director ของการผลิตแต่ละแห่งจะมีการรับผิดชอบในการดำเนินงาน แต่การดำเนินงานของ Director ต้องสอดคล้องกับ Council หรือ Managing Board ที่กำหนดไว้

2. ในแง่การจัดซื้อวัตถุดิบ เครื่องมือ ยูโกสลาเวียให้อำนาจหน่วยการผลิตหรือโรงงานที่มีการผลิต ตกลงซื้อของกับหน่วยการผลิตอื่น ๆ เพราะฉะนั้น หน่วยการผลิตแต่ละแห่งจะสามารถตัดสินใจจะผลิตสินค้าอะไรเป็นจำนวนเท่าใด โดยขึ้นอยู่กับสภาพของดีมานด์และซัพพลาย

สินค้าสำเร็จรูปใช้กฎเกณฑ์อันนี้ แต่ที่มีการผลิตอุตสาหกรรมบางอย่างยังมีงานไว้ การควบคุมของส่วนกลาง เช่น การขนส่ง การคมนาคม สาธารณูปโภค และอุตสาหกรรมพื้นฐานบางอย่าง สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย นับว่าเป็นแผนค่อนข้างกว้าง ๆ

เป็นเพียงแนวทางให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินการตามนี้ เป้าหมายหรือการผลิตเป็นเพียงเป้าหมาย (target) เท่านั้นเอง เมื่อมองการวางแผนเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย จะเห็นว่าเป็น Economic Democracy ในรูป self management ในหลักการส่งเสริมคนให้มีความทำงานทำ แต่ทางปฏิบัติมันซับซ้อน และมีปัญหาในด้านโครงสร้างเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย จึงเรียกได้ว่า ยูโกสลาเวียมีการปกครองระบอบ Democracy แต่เมื่อมองโครงสร้างทางการเมือง จะมีพรรคคอมมิวนิสต์เพียงพรรคเดียว และเป็นพรรคที่มีตำแหน่งสำคัญในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังมีรัฐและองค์การมีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมาย ระดับที่รองลงมาคือมี Genocrat Bank คือแผนเศรษฐกิจตามที่กล่าว แผนเศรษฐกิจพบว่าสถาบันเหล่านี้เป็นการควบคุมอำนาจไปในตัว จะเป็นไปได้หรือไม่ที่พรรคการเมืองจะไม่ใช้อำนาจมาควบคุม รัฐองค์กรเป็นรูปของรัฐหรือระบบที่มีอำนาจสูง การจะหลุดพ้นควรเป็นอิสระหรือเสรีมีอยู่มากหรือเปล่า การวางแผนทางเศรษฐกิจโดยมากออกมาในรูปของการควบคุมไม่มากนักน้อย สถาบันดังกล่าวจะขัดกับระบอบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจไม่น้อย (กล่าวคือ ทศนคติ อุดมคติเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันมีสถาบันต่างๆ คอยควบคุม เพราะฉะนั้น จึงมีการถกเถียงกันว่า การดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียเป็น Democracy จริงหรือไม่

- วิเคราะห์ พิจารณาตามประสบการณ์เท่าที่ผ่านมา เมื่อมองภาพพจน์ว่าเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย มีทิศทางเป็นมาอย่างไร? เมื่อมองแง่การค้าต่างประเทศ เมื่อยูโกสลาเวียถูกตัดจากรัสเซีย ยูโกสลาเวียต้องไปสร้างความสัมพันธ์กับยุโรป และอเมริกา มีการดำเนินการค้าเพื่อสร้างสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้านเงินตรา อัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งพบว่ายูโกสลาเวียประสบปัญหาในเรื่องการแข่งขันในระหว่างประเทศ เพราะต้องแข่งขันกับประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา โดยไม่ได้รับสิทธิพิเศษอย่างไร? ถ้าหากยูโกสลาเวียไม่สามารถแข่งขันสินค้ากับประเทศอื่นๆ ได้ ยูโกสลาเวียจะลำบากในเรื่องปัญหาการอยู่รอด และปัญหาค่าของเงินระหว่างประเทศจะตามมาเมื่อไปสร้างคุณสมบัติกับประเทศทางตะวันตก หันมาพิจารณาสถานะและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย

คือภายหลังที่มีการนำ self management มาใช้ในอุตสาหกรรม หมายความว่าอำนาจการควบคุมแทรกแซงจากคอมมิวนิสต์จะลดลงคุณสมบัติกับประเทศทางตะวันตกจะมีมากยิ่งขึ้น ถ้ามองนโยบายเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียจะดำเนินการด้วยดี แต่ปรากฏว่าเมื่อเริ่มปี 1961 ยูโกสลาเวียเริ่มประสบปัญหาความยุ่งยากในช่วงระหว่างปี ค.ศ. (1957-60) พบว่าผลผลิตทางอุตสาหกรรมของยูโกสลาเวียเพิ่มประมาณ 13 % ต่อปี ซึ่งค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับที่คาดในแผน 9.1 %

ผลผลิตทางการเกษตรขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าสนใจ ระดับการบริโภครายได้
คนงานเพิ่มสูงขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อมาถึงปี ค.ศ. (1961) ผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเพียง 7 % จากที่ยุโรปกลาง
คาดว่าควรเป็น 13 % ในขณะที่ค่าจ้างแรงงานที่เป็น Money Wage เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มเกิด
มีสภาวะเงินเฟ้อขึ้นมา ราคาสินค้าโดยทั่วไปเพิ่มสูงกว่าค่าจ้างแรงงาน

ในปี 1962 ผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่ม 4 % เพราะคาดว่าควรจะเป็น 12 % ราคาสินค้า
ยังเพิ่มสูงขึ้นไปอีก ประจวบกับดินฟ้าอากาศไม่อำนวยการผลิตเกษตรกรรมตกต่ำ รายได้บุคคล
ที่แท้จริงตกต่ำ สินค้าเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นำไปสู่ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่าง
ประเทศอย่างรุนแรง สันนิษฐานว่า สาเหตุการตกต่ำทางเศรษฐกิจอาจเนื่องมาจาก

1. การใช้ทรัพยากรโดยเฉพาะเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม ในอัตราที่หมดเปลืองอย่าง
รวดเร็ว อัตราการเพิ่มของผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่มเร็วมาก ทรัพยากรทุ่มเททางด้าน
การผลิตอุตสาหกรรมมากเท่าไร ประสิทธิภาพการผลิตกลับเพิ่มไม่ทัน การเพิ่มค่าจ้างเป็นตัวเงิน
(Money wage) การผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

2. สาเหตุสำคัญคือ การมีสภาคนงาน (Worker's Council) เป็นการให้อำนาจอิสระ
แก่ สภาคนงาน ในการตัดสินใจ ดำเนินงานก่อให้เกิดผลเสีย โดยการใช้อำนาจของ Worker's
Council ในทางไม่ถูกต้องเมื่อมองด้านเศรษฐกิจ (สภาคนงานอาจนำเงินไปใช้จ่ายด้านใด
โบนัส แรงงานเพิ่ม ให้สวัสดิการต่าง ๆ สูง) เป็นไปตามพอใจ การให้อิสระในด้านการใช้จ่าย
เงินทุนของสภาคนงาน ก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ Productive ในทาง
เศรษฐกิจ มีผลสูญเสียต่อการลงทุน กระทบกระเทือนต่อการลงทุน เพราะฉะนั้น จึงมีคน
ชี้ว่าผลการใช้เงินที่ไม่ถูกต้องของ Worker's Council มีผลยุ่งยากทางการแก้ไขเศรษฐกิจขึ้นมา
เพราะฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ รัฐเริ่มมีแนวโน้มใหม่ ให้มีการควบคุม มีการรวมอำนาจ (Centra-
lize) อำนาจใหญ่ให้กลับคืนมา (เท่ากับเป็นการกำหนดราคา, แรงงาน และรัฐบาลเพิ่มเข้ามา
ควบคุม) มีการจัดการเก็บภาษี โภคภัณฑ์เพิ่มสูงขึ้น เมื่อลดดีมานด์และขจัดภาวะเงินเฟ้อ

ทางรัฐบาลออกกฎหมายควบคุมการแสวงหาไปโดยเฉพาะช่วงที่มีเงินเฟ้อ ขจัดการ
แสวงหากำไรเกินควร Worker's Council ได้ถูกควบคุมโดยรัฐบาล รัฐบาลควบคุมการจัดสรร
การใช้รายได้ของหน่วยการผลิตนั้น ๆ แทน Worker's Council มีการควบคุมการให้โบนัส
(Bonus) การให้เงินกู้แก่หน่วยผลิตต่าง ๆ ควบคุมการใช้เงินด้านความช่วยเหลือด้านเงินทุน
พิจารณาโครงการลงทุนดูว่าสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือไม่ ?

สาระสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบยูโกสลาเวีย ถือเป็น Democracy Economics ระบบเศรษฐกิจแบบประชาธิปไตย แม้รัฐบาลจะเข้ามามีส่วนร่วมคุมแต่รัฐจะเข้ามายุ่งโดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม ภาวะเศรษฐกิจต่าง ๆ

ระบบเศรษฐกิจของยูโกสลาเวีย เน้นความสำคัญของประสิทธิภาพการผลิตมาก เพราะการที่อุตสาหกรรมของยูโกสลาเวียจะสามารถแข่งขันหรือสู้กับตลาดของต่างประเทศอื่น ๆ ได้ และให้การผลิตภายในประเทศเพียงพอ

ยูโกสลาเวีย จึงพัฒนาการแข่งขันควบคู่กับปัจจัยอื่น ๆ มาตรการเปลี่ยนแปลง

1. เนื่องจากค่าของเงิน ยูโกสลาเวีย เรียกว่า “dinar” เห็นว่ายังมีสภาพงานเป็น over value เพราะฉะนั้น ยูโกสลาเวียได้ลดค่าของเงินลงไป เมื่อเทียบกับดอลลาร์ เพื่อแข่งขันกับต่างประเทศได้

2. ลดการจัดเก็บภาษีศุลกากร ขา-เข้า ขา-ออก ลดไปกว่า 50 % และวางแผนยกเลิกการควบคุมสินค้า เข้า-ออก ให้หมดไปในที่สุด

3. การเปลี่ยนกฎหมายภาษีอากร ยกเลิกการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นที่จัดเก็บจากหน่วยต่าง ๆ ลดอัตราดอกเบี้ย กู้ยืมเพื่อขยายการผลิต ยกเลิกการให้เงินอุดหนุน (ซึ่งแต่เดิม รัฐเคยให้เงินอุดหนุนในรูปการควบคุมราคา แก่บรรดาสินค้าชนิดต่าง ๆ ยกเว้นสินค้าบางชนิดที่ยังควบคุมราคา)

4. จัดระบบ “การธนาคารเสียใหม่” ให้ธนาคารมีบทบาทยิ่งขึ้นในด้านการให้กู้ยืมเงิน การช่วยเหลือการลงทุน เดิมรัฐควบคุมอยู่ ส่วนธนาคารทำตามคำสั่ง ภายหลังปรับปรุงให้ระบบธนาคารมีอำนาจอิสระเต็มที่

การปรับปรุงด้านต่าง ๆ ส่อให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะให้กลไกทางตะวันตกทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการดังกล่าว ยูโกสลาเวียยังมีปัญหาที่จะแก้ไขอีกมากในหลายด้าน ที่จะยึดแนวตะวันตกมาใช้ แต่ในขณะเดียวกัน ยูโกสลาเวียพิจารณา ด้านสังคม การเมือง เป็นบทบาทที่มีปัญหาสลับซับซ้อนมากภายในประเทศยูโกสลาเวียเองความแตกต่างของแคว้น มีชาตินิยมในด้านนี้ถึงรัฐ หรือแคว้นของตัวเองมากกว่าประเทศยูโกสลาเวีย ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงประสบปัญหา หรือข้อยุ่งยากในการดำเนินนโยบาย รัฐบาลกลางได้ประสบปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมในแคว้นต่าง ๆ ถ้ารัฐมีศักยภาพ (potential) ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จึงควรให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม บางรัฐสภาพทางเศรษฐกิจไม่อำนวย รัฐบาลต้องลงทุนมาก ใช้เวลามาก เพื่อให้เท่าเทียมกับรัฐอื่น ๆ เพราะฉะนั้น จึงมีปัญหาว่าจะอย่างไร ? ในแง่รัฐบาลกลางควรจะปล่อยให้แคว้นรัฐต่าง ๆ ไม่เสมอภาค การให้การสนับสนุนลงทุนรัฐไหนจะมากกว่ากัน

ยูโกสลาเวียพื้นฐานมีการขัดแย้งทางด้านศาสนา ทศนคติ ประชาชนมีมาก ในขณะที่เดียวกันยูโกสลาเวียก็ยังเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เฉพาะกลุ่มผู้นำเท่านั้นเองยอมรับระบบคอมมิวนิสต์ (communist) ในขณะที่ระดับประชาชนที่มีเศรษฐกิจต่ำไม่ยอมรับรู้ในการนำมาซึ่งระบบ (communist) แต่อย่างไร

ดังนั้น ซึ่งมีปัญหาที่ว่าผู้นำของยูโกสลาเวีย ควรทำอะไร ควรเป็นผู้นำทางด้านอุดมคติ หรือเป็นผู้นำในแง่ก้าวไปสู่บรรดา ประชาชน คนงาน เพื่อหาทางร่วมมือกัน ระหว่างประชาชน คนงาน ฯลฯ ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ต้องหาทางเข้ากับประชาชน ชนชั้นกรรมกรให้ดี ทั้งทางด้านการบริหาร ทศนคติ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่า Worker's Council เป็นองค์การที่มีการดำเนินงานเศรษฐกิจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

ปัญหาอยู่ที่ว่า Workers' Council มีลักษณะอำนาจหน้าที่อย่างไรที่กล่าวมาในตอนต้นหรือไม่ และมี self management จริงหรือเปล่า เพราะฉะนั้น Workers' Council มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เกษตรกรรมของยูโกสลาเวีย ประเทศยูโกสลาเวียเป็นระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานน่าสนใจมากที่สุด

เปรียบเทียบระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ (Contrasting economy)

โดยจะทำการพิจารณาด้าน

- การบริโภค (Consumption)
- กรรมกร (Labor)
- การกำหนดราคา
- สถาบันการเงิน
- การค้าระหว่างประเทศ
- ระดับมาตรฐานการครองชีพ

สาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ ก็ได้แก่ การที่ยูโกสลาเวียดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบรัสเซียนำมาซึ่งปัญหา เพราะระบบแบบ Centralization การรวมเข้าสู่ส่วนกลางมากเกินไป ยังผลให้เกิดการละเลยผู้บริโภค การมีสายการบังคับบัญชาล่าช้า และการที่กรรมกร (Labor) ไม่มีความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยผลิต ดังนั้น ยูโกสลาเวียเห็นว่า ถ้าจะเป็นสอดคล้องตามกฎของสังคมนิยมที่ว่า ผลผลิตของสังคมนิยมจะให้ผู้ผลิตเป็นคนจัดการเอง และเพื่อที่จะให้เป็นการส่งเสริมตามหลักประชาธิปไตยที่ว่าด้วยการปกครองของตนเอง ยูโกสลาเวียได้ตราพระราชกฤษฎีกา ใน ค.ศ. 1953 ให้ชาวนาออกจาก Collective Farms ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการล้มเลิกระบบการรวมในยูโกสลาเวีย ปัจจุบันเกษตรกรรมในยูโกสลาเวีย ดำเนินโดยเอกชนเป็นส่วนใหญ่

อุตสาหกรรมของยูโกสลาเวีย รัฐเป็นเจ้าของทุกหน่วยอุตสาหกรรม แต่การดำเนินงานกระทำโดย กรรมการของโรงงาน (Workers' Management)

ลักษณะพิเศษของเศรษฐกิจยูโกสลาเวีย

ความคิดที่ขึ้นค่าแรงงานของกรรมกร จัดการโรงงานที่เกิดขึ้นนี้มาจากเหตุผลที่ว่า กรรมกรหรือกลุ่มของกรรมกรย่อมรู้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงงานได้ดีกว่ารัฐ กรรมกรในฐานะผู้บริหารจะได้ดูแลความมั่นคง และการครองชีพที่ดีพอให้แก่กรรมกรด้วยกัน ขจัดการเอาเปรียบ และถือว่ากรรมกรเป็นคนต่างชั้น

สาเหตุที่ยูโกสลาเวียตีตัวออกห่างจากรัสเซีย เพราะการดำเนินเศรษฐกิจตามแบบรัสเซียก่อให้เกิดปัญหา

- ทอดทิ้งผู้บริโภค โดยให้มี Consumer's Sovereignty แต่น้อย
- มีลักษณะรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (Centralization) มากเกินไป
- สายงานการบังคับบัญชาล่าช้า บางครั้งมีเหตุการณ์เฉพาะหน้า หรือที่สำคัญไม่สามารถตัดสินใจในฉับพลันได้
- ขาดแรงจูงใจด้านการผลิต กรรมกรมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ใช่หน่วยหนึ่งของการผลิต

อุตสาหกรรม

ยูโกสลาเวีย มีลักษณะพิเศษในระบบเศรษฐกิจคือ

รัฐเป็นเจ้าของหน่วยผลิตทุกหน่วย แต่การจ้างทำงานเป็นของกรรมกรของโรงงาน (Workers' Management) โดยให้กรรมกรเป็นผู้บริหารโรงงาน โดยที่โรงงานแต่ละแห่ง จะมี "Workers' Council" สภากรรมกรของโรงงาน ที่ได้รับเลือกตั้งโดยกรรมกรของโรงงานนั้น และดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี Workers' Council จะทำหน้าที่เลือกคณะผู้บริหารงาน (managing board) เพื่อจะมาทำหน้าที่บริหารงานตามนโยบายที่สภากรรมกรได้วางไว้ และปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของรัฐบาลด้วย การปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นเช่นนี้ กรรมกรจะไม่รับเงินเพิ่มแต่อย่างใด คงได้แต่เงินเดือนตามปกติก่อนได้รับเลือก

โรงงานแต่ละแห่งจะมี "Chief Manager" คนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่บริหารงานประจำวันต่าง ๆ Chief Manager ก็แต่งตั้งโดยสภาตำบล (Commune) ที่โรงงานนั้นตั้งอยู่ จะมีการแข่งขันตำแหน่งผู้จัดการ (Chief Manager) จากบุคคลทั่วไป ไม่จำเป็นต้องเป็นคนงานในโรงงานนั้น จึงทำให้ผู้จัดการไม่อยู่ในบังคับของสภากรรมกรโดยเด็ดขาด แต่มีความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน

- เปลี่ยนแปลงกรรมกรในยูโกสลาเวียจะได้รับค่าจ้างแรงงานโดยแบ่งตามปริมาณกำไรของหน่วยธุรกิจ ดังนั้น ค่าจ้างย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะขึ้นอยู่กับกำไรของโรงงาน

- เปลี่ยนแปลงการผลิตสินค้าและการซื้อปัจจัยการผลิต หน่วยผลิตจะมีอิสระเต็มที่ตามราคา ดیمانด์ ซัพพลาย ของท้องตลาด

วิจารณ์ ระบบราคาในยูโกสลาเวีย ไม่สามารถจะดำเนินตามกลไกตลาดได้ และยังคงเป็นปัญหาในยูโกสลาเวีย เพราะ

- บางครั้ง การซื้อ, ขาย ระหว่างหน่วยผลิตต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา จะไม่ตรงกับราคาที่กำหนดไว้ในท้องตลาด

- เกิดลักษณะของการผูกขาดทางด้านราคาเกิดขึ้น โดยหน่วยผลิตหลายๆ หน่วยร่วมกันกำหนดราคาสินค้า

- การที่รัฐบาลยูโกสลาเวีย ในกรรมการทำหน้าที่บริหารโรงงาน, มีการใช้กลไกราคา (price-mechanism) ในการผลิตและแจกจ่ายผลผลิต

แต่ ทางด้านการควบคุมทุน และการตัดสินใจ ยังคงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลอยู่ มิได้ผ่าน “ตลาดอัตราดอกเบี้ย”

- อัตรา การสะสมทุน จะถูกกำหนดโดยรัฐบาลซึ่งจะต้องเป็นไปตามแผนที่รัฐบาลได้วางไว้

การเกษตร

ในระยะแรกได้ชักจูงใจให้มาเข้าระบบนารวม (Collective Farm) โดยมีสิ่งจูงใจ ในขณะเดียวกันใช้มาตรการทางด้านภาษี เพื่อบีบบังคับชาวนาให้เข้ามารวมนารวม (Collective Farm) ในทางอ้อม โดยมีการเก็บภาษีที่นาของเอกชนในอัตราที่สูง มีผลสะท้อนต่อระบบเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียคือ ชาวนาจะผลิตเพียงพอแก่ผู้บริโภคในครัวเรือนของตนเท่านั้น ทำให้ผลผลิตการเกษตรโดยส่วนรวม ลดลงอย่างรวดเร็ว รัฐต้องสั่งสินค้าเกษตรจากต่างประเทศ สูญเสียเงินตราต่างประเทศ

การปฏิรูปการเกษตรยูโกสลาเวียไม่ประสบความสำเร็จ

1. ชาวยูโกสลาเวียประกอบด้วยชนชาติหลายเผ่า
2. ใน collective Farm มี

- ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ
- ขาดความรู้ และผู้ที่พอจะปรึกษาได้

3. ความเคยชินของเกษตรกรในยูโกสลาเวีย ที่เคยแต่ทำกันในที่นาขนาดเล็ก ปัจจุบันเกษตรกรของยูโกสลาเวียดำเนินโดยเอกชน แต่มีการจำกัดขนาดของการถือครองที่ดิน

วิจารณ์ แม้ยูโกสลาเวีย จะอ้างว่ามีการดำเนินทางเศรษฐกิจ แบบประชาธิปไตย โดยอาศัยกลไกราคาเป็นเครื่องแจกจ่ายทรัพยากรการผลิตก็ตาม

แต่ จะได้รับความกระทบกระเทือนจากการวางแผนการลงทุน และการแจกจ่ายทุน ประสิทธิภาพของหน่วยการผลิตแต่ละหน่วยมีความแตกต่างกัน ดูจากมาตรฐานที่รัฐบาลตั้งขึ้นเอง

การให้กรรมกร ทำหน้าที่บริหารโรงงานเอง พิจารณาตามความเป็นอิสระของคณงานในการดำเนินงาน ปรากฏว่าจะมีพรรคคอมมิวนิสต์เข้าไปควบคุมตำแหน่งที่สำคัญของการผลิต กรรมกรที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ จะมาจากสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์

สรุป

ความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงรูปแบบเศรษฐกิจจากสังคมนิยมเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตย เนื่องจากความเคร่งครัดในการดำเนินเศรษฐกิจ ไม่สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในระบบ ยูโกสลาเวียต้องการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจยังต้องนำกลไกราคา (price mechanism) มาใช้ โดยให้ราคาสินค้าเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทานของตลาด ยูโกสลาเวียได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ หันมาเน้นความสำคัญด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ระยะเวลาหลังๆ มีการวางแผนแบบ “two ways process” โครงสร้างอุตสาหกรรมจะมีลักษณะพิเศษ มีการจัดตั้ง Workers' Council ทำหน้าที่บริหารงานตามนโยบายที่สภากรรมกรได้วางไว้ มีการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรให้เป็นแบบนารัฐและนารวม แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรประสบปัญหาชนกลุ่มน้อย

แบบทดสอบความรู้

1. เหตุใดรัสเซียได้พยายามต่อสู้ เพื่อดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจแบบ “Democratic Socialism”
2. จงกล่าวถึงขั้นตอนการปรับปรุงการเกษตรในรูปแบบนารัฐกับนารวม เหตุใดไม่ประสบความสำเร็จ
3. ระยะเวลาหลังได้หันมาปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรในรูปแบบใด
4. จงกล่าวถึงการปรับปรุงการวางแผนเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียในรูปแบบ “two ways process”
5. การบริหารงานภาคอุตสาหกรรมภายใต้การดำเนินงานแบบ “Self-management” เกิดผลดีอย่างไรต่อระบบเศรษฐกิจ

หนังสืออ่านประกอบ

Schnitzer, Martin. **Comparative Economic Systems**. Ohio : South-Western Publishing Co.,
1971.
